

Pastorie in oorlogstijd

Jaap Boersema

“U komt uit Vreeswijk ... ik ook.” vertelde een van de passagiers mij tijdens een Rijnreis in 2004.

Mevrouw van Berkel - van den Berg vertelde hoe haar vader tot het einde van de Tweede Wereldoorlog gereformeerd predikant was in Vreeswijk en over haar contacten met bekende Vreeswijkers, zoals de families Schouten en Duinkerken.

Uit brieven van domineesdochter Annie van de Berg en familieleden...

Nadat ik haar het artikel uit de Molenkruier van 13 september 1995 van Marjo Boxman over Bas en zijn stengun had gestuurd, kreeg ik onder andere een kaart van de kerk en de pastorie aan de Dorpsstraat. Ze schreef: “Voor het hek ‘Aart de Pruim’ of Aart van Beest en er achter mijn zus Lena.

Vanuit onze voorkamer keek ik over het water uit op de voordeur van kleermakersfamilie Schouten. Met zijn kinderen Greet, Maggy (Margareth) en Bas Schouten was ik jarenlang bevriend.”

En naar aanleiding van dat artikel over de stengun, die hij in 1943 kreeg: “Ik wist dat in de gang achter die voordeur en in hun

achtertuintuin Bas leerde schieten. Nee, niet op hun kippen.

Bas zat in het verzet. Zelf deed ik net als Greet en Maggy werk als koerierster. Wie

Tuin van Schouten op de hoek van de Fortweg.

een radio had moest die in oorlogstijd inleveren. Wij hadden dit niet gedaan, omdat wij de Engelse zender wilden horen. De radio werd in het kerkorgel gezet. Wanneer vader en ik gingen luisteren had vader de sleutel van de voordeur en ik van de achterdeur. De halve zijkant van het orgel kon men losmaken en dan kwam de radio tevoorschijn. Ik moest dan ergens mijn vinger op houden en zo konden wij het laatste nieuws uit Engeland vernemen.”

Annie bracht vervolgens info van haar vader aan meneer pastoor. Er was een goede samenwerking tussen die twee.

“Onder een kerkdienst ging ineens de sirene. Vader zei: “Mensen het dak is vrij slecht kruip allemaal maar onder de bank.” Vader zelf zat onder de preekstoel. Alleen moeder bleef zitten waar zij zat. Zij was te dik en kon niet onder de bank. De Lekbrug was -zo bleek later- het doelwit”

Neef Herman vermeldt: “Rond mei 1941 wordt de sfeer in de pastorie beheerst door ongerustheid over zoon Willem, de oudste broer van Annie. Hij is spoorloos

Het gezin in de tuin achter de kerk. Annie -liggend- en haar twee zussen Martien en Corrie. Ook de toren van de Barbarakerk mocht mee op de foto.

Het graskantje, dat sinds kort verdwenen is en waar de dames het vat met teer vonden.

Zus Corrie...

Vaderlandsliefde en Verzet tijdens de oorlogsjaren 1940 - 1945 was niet vreemd voor het gezin van dominee van den Berg. Zus Corrie huwde met Willem van der Griendt. Ze vestigden zich in Rotterdam in de dakterraswoning boven Bakkerij van Van Linschoten.

Corrie en Wim verloofd op 5 juli 1939.

De kelder van de bakkerij was de bakermat van het verzet in Rotterdam. Op een dag komt hun huisarts met het verzoek de baby in huis te nemen van het ondergedoken Joodse echtpaar Cohen, die niet meer op het onderduikadres te handhaven is. Helaas komt de baby bij hen in huis te overlijden aan wiegendood. De huisarts en oom Wim brengen samen het droeve bericht aan het echtpaar Cohen op het onderduikadres en ervaren dat mevrouw Cohen opnieuw zwanger is. Dan krijgt oom Wim het verzoek na de geboorte de aanstaande baby in huis te nemen.

Tante Corrie simuleert de zwangerschap met kussens onder haar kleding en na de komst van de baby blijft ze voor de omgeving een week lang op het zogenaamde kraambed.

De huisarts tekent het geboortecertificaat van kleine Wim voor de burgerlijke stand. En mevrouw Cohen komt 's nachts naar de bakkerij om de baby borstvoeding te geven. Het echtpaar Cohen overleeft wonderbaarlijk de oorlogsjaren en krijgen kleine Wim terug maar daarvoor moeten ze naar de rechtbank voor aanpassing van de burgerlijke stand.

Ook moest het trouwboekje van Wim en Corrie worden aangepast. De naam van kleine Wim werd doorgestreept. Vervolgens veroordeelde de rechter hen ook

Het trouwboekje moest worden aangepast... Willem werd doorgehaald.

nog eens voor valsheid in geschriften en moesten zij een symbolische bedrag van 1 gulden betalen.

Later bij een bezoek aan Israël ontvingen zij de onderscheiding Yad Vashem en werden voor hen bomen gepland in het Park. Kleine Wim emigreerde naar Israël, stichtte zijn gezin en was lid van een orthodox religieuze gezindte en kreeg elf kinderen. Het echtpaar Cohen kreeg na de bevrijding nog een dochter en een zoon. Kleine Wim kreeg dus nog een zus en broer. Vader Arthur Cohen werd de oprichter van de Joodse Scholengemeenschap Cheider te Amsterdam. Oom Wim en Tante Corrie bleven kinderloos maar hadden pleegzoon Wim in Jeruzalem.

V.l.n.r.: Annie van den Berg, Maggy Schouten en Ali Duinkerken.

verdwenen en niemand weet waar hij is tot duidelijk wordt dat hij is gearresteerd door de Sicherheitspolizei en is afgevoerd naar het Oranje Hotel in Scheveningen. Hij hield zich bezig met vlugschriften ter vermenigvuldiging en distributie; dit alles tegen Nationaal Socialisme en fascisme. Juni 1941 wordt hij vrij gelaten wegens gebrek aan bewijs en heeft zich de gehele oorlogsjaren ingezet voor onderduikers en is begiftigd met het Verzetsherdenkingskruis voor zijn verdiensten.

De pastorie had tijdens de oorlog inkwartiering van twee Duitse militairen die zich overigens keurig hebben gedragen tijdens hun verblijf. Het waren wat oudere soldaten afkomstig uit Beieren. Ze brachten hun eigen voeding mee. Inderdaad heeft toen op zolder een onderduiker gebivakkeerd. Annie sneed wel eens een boterham van de meegebrachte Duits kuch voor de onderduiker, vertelde ze me. De Duitsers moeten dat oogluikend hebben toegelaten ook omdat ze dat in bewaring gaven en niet mee naar hun kamer namen.

Om aan voedsel te komen hadden zij ook heel wat aan boer Korver; maar toen dat minder werd trok Annie er met de fiets op uit.

“Mijn oom, de dominee, heeft in de oorlog tegen de kerkenraad gezegd: Betaal mij maar minder -iedereen had het toen moeilijk- maar jullie mogen het niet in de

geschriften zetten. Als het weer beter gaat wil ik dan weer mijn hele salaris.”

Koster Duinkerken

Annie: “Dat was een man, die hoorde bij de kerk. Hij verzorgde onze tuin, want vader had daar geen kijk op. Gingen wij met vakantie dan was er in ons huis altijd iets gerepareerd of geveerd. Vader en moeder gingen wel eens een weekje met vakantie en wij waren dan met drie zussen thuis.

Wanneer het 's nachts onweerde kwam Duinkerken even langs of om te kijken of alles wel in orde was bij ons. Met dankbaarheid denken wij altijd aan hem terug. Met zijn dochter: Ali Duinkerken was ik bevriend en samen met Maggie Schouten trokken we er zondags op uit. De Beatrixsluis werd vaak als bestemming gekozen.”

Leve Wilhelmina

“Het was een mooie zomermiddag in de oorlog dat mijn twee vriendinnen en ik zin hadden om die zondagmiddag bij het water te zitten. Ali Duinkerken, Maggy Schouten en mijn persoontje. Na lang overleg werd de omgeving van de Beatrixsluis uitgekozen. Die sluis werd

echter door de Duitsers bewaakt. Wij zouden goed opletten hoe die militairen er uitzagen en of het verantwoord was. Aan de kant van Vreeswijk ging het niet. Wij liepen te veel in de gaten. Dan maar richting Tull en 't Waal. Voorbij de witte huizen van de sluiswachters gingen wij links de dijk af.

De dijk was alleen begroeid met gras en wij zaten heerlijk aan het water. Het werd tijd om naar huis te gaan en Maggy liep nog een eindje langs het kanaal. Zij vond een vat teer en een bokkepoot. Wij gingen naar de lichtgrijze muur. Eén van ons lag boven aan de dijk op de uitkijk, de ander droeg het vat en de derde begon op de muur te schrijven in letters van wel 50 cm hoog: Leve Wilhelmina. Er werd ondertussen geruild zodat ieder van ons aan zijn trekken kwam. De volgende zondag gingen we kijken of het er nog stond. En ja, hoor! Drie weken heeft het er gestaan voordat er overheen werd geveerd.”

Uit de nalatenschap van de onlangs overleden domineesdochter mocht ik bijgaande foto scannen, waarop we een aantal dames terug zien en een aantal van de Vreeswijkse verzetsmensen.

Staan v.l.n.r.: een onbekende – Alie Duinkerken – Annie van den Berg – nog een onbekende – Greet Schouten – Maggy Schouten en Dina van der Woerd
Gehurkt v.l.n.r.: onbekend – Bas Schouten*) – Jan Witte (commandant van de groep) – Roel Riddersma*) – Rein Riddersma*) en de laatste ook niet bekend.

*) Met Jan Witte leden van de L.O. groep (L.O. staat voor Landelijke Organisatie).